

Berachot Sources 34

רבינו יונה מסכת ברכות דף כח עמוד א

וירא שמים מקיים שתיהן מניח שלימה על הפרוסה או בתוכה ובוצע יש אומרים בוצע משתיהן ואין צורך לזה שבהנחה בלבד מקיים את שתיהן ודי לו בשיבצע את האחת אלא ודאי בוצע הפרוסה שהיא משל חטים ומקיים ההידור בשיניח עמה השלימה:

שיטה מקובצת מסכת ברכות דף לט עמוד ב

ירא שמים יוצא ידי שתיהן. פירוש בפרוסה ושלימה של חטים שהיה מניח פרוסה למטה והשלימה למעלה להדור שלא תראה אלא השלימה. ובוצע פירוש על הפרוסה דמקרבא אהניתיה ואשתכח דקיים הדור מצוה וברך אמאי דחביב ליה. ודוקא בכי הא אבל בפרוסה של חטים ושלימה של שעורים לא דליכא הדור דשעורים גריעי לגבי חטים: ששמת שלום וכו'. דאיכא קרוב הנאה ומצות הדור:

רא"ש מסכת ברכות פרק ו סימן כא

פירש"י בלשון אחד בוצע מן השלימה מכל מקום יוצא ידי שניהם קרינא ביה כיון שמניח שניהם יחד הוא כאלו בוצע משתיהם ולשון שני פירש בוצע משתיהם יחד וזה נראה עיקר מדאמרינן לקמן הכל מודים לענין פסח שמניח פרוסה בתוך השלימה ובוצע מאי טעמא לחם עוני כתיב^(ט) משמע שבוצע גם מן הפרוסה שכן דרכו של עני:

רש"י מסכת סוטה דף ח עמוד א ד"ה חבילות חבילות

חבילות חבילות - שנראה כמו שהיו עליו למשאוי וממהר לפרק משאו.

תוספות מסכת סוטה דף ח עמוד א ד"ה והא אין

והא אין עושין מצות חבילות - תימה מאי פריך והלא אין עושין מצות חבילות ליכא אלא איסור מדרבנן משום דמיחזי עליה כמשא ואינה פליגי בקראי.

רשב"ם מסכת פסחים דף קב עמוד ב

חבילות חבילות. דמיחזי עליה כמשוי:

תוספות מסכת מועד קטן דף ח עמוד ב ד"ה לפי שאין

לפי שאין מערבין שמחה בשמחה - גזירת הכתוב כדדריש לקמן מקרא דשלמה ובירושלמי דריש מדכתיב מלא שבוע זאת וטעם נראה קצת דכמו שאין עושין מצות חבילות דבעינן שיהא לבו פנוי למצוה אחת ולא יפנה עצמו הימנה וכן שמחה בשמחה יהיה לבו פנוי בשמחה.

חדושי הרמב"ן מסכת ברכות דף לט עמוד ב

ומה שאמרו הכל מודים בפסח שמניח הפרוסה בתוך השלמה ובוצע, דבר פשוט הוא דבוצע המוציא על הפרוסה קאמר, ודומיא דפליגי בשאר ימות השנה מודים בפסח, וכן הוא ברור שעליה מברך לאכול מצה, דלחם עוני בכזית דמצה כתיב, ועוד שכל המצות שמברך עליהן ברכת הנהנין בכזית אחד הוא מברך שתים, כדעביד בברכת היין של קידוש היום, וכן במאן דמקדש אריפתא מברך אתרתי ובוצע חדא בציעה, וכן אמרור היכא דליכא שאר ירקי מברך בפה"א ולאכול מרור בכזית ואוכל, וכן באוכל את הפסח ואוכל את הזבח ואוכל מנחות בירושלים כדקתני בתוספתא בפרקין. אבל ראיתי שכתב הגאון ז"ל אם הביאו לפניו בפסח פתיתין ושלמין מניח פרוסה בתוך השלמה ובוצע, אבל אם כל מה שהביאו לפניו שלמין לא צריך להניח פרוסה לתוך שלמה אלא בוצע לו על שני ככרות ככל שאר ימים טובים, והדין פירושא מקרב טפי, אלא מיהו מנהגא בעלמא בלילי פסחים שמניחין פרוסה לתוך שלימה ובוצע, ולא ידעינן אי בדוקא נהוג הכי או כי היכי דסליק אדעת' (ו)פשט, אלו דברי הגאון. ומתחלה [היה] קשה עלי משום דאמרינן מאי טעמא לחם עוני אמר רחמנא דאלמא מצוה הכי וקביעותא הוא למפרוס מ[נ]הון, ואשכחינן לעיל (ל"ח א') בענין טרוקני דאמר רב אשי אדם יוצא ידי חובתו בפסח מאי טעמא לחם עוני אמר רחמנא, ולא למימרא דצריך טרוקני לכתחלה משום עוני [אלא] כל היכי דמעלי לחם נפק ביה, והלכך בהביאו לפניו פתיתין ושלמין לא צריכינן לחשיבותא דשלם לדברי הכל, אלא

בוצע בפרוסה דהיא עוני הואיל ואיתיה קמיה, ולא דמחייבין לאיתויי וליפטר בהכי, אלא לחם עוני דחובה לאפוקי עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש הוא, אלא כיון דמנהגא הוא הכי עבדינן למפרס ולאקבועי מצוה בפרוסה.

בית הבחירה למאירי מסכת ברכות דף לט עמוד ב

פת טמאה ופת טהורה אומר על הטהורה פת נקיה טמאה ופת קיבר טהורה אומר על איזה שירצה וכן יראה בפת נקיה של גוים ופת קיבר של ישראל שהוא אומר על איזה שירצה וכן בשל חטים יבשה ושל שעורים בת יומה וכל כיוצא באלו אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות וירא שמים יוצא ידי שתיהן בפרוסה של חטים ושלימה של שעורים שמניח שלימה בתוך פרוסה ובוצע על הפרוסה כדרך שעושין בפסח שמניח פרוסה על השלימה ומברך המוציא ואכילת מצה על הפרוסה משום לחם עוני ויש אומרים שעל השלימה המוציא ועל הפרוסה אכילת מצה ויש אומרים בהפך ומה שנהגו בג' מצות ב' שלימות ואחת פרוסה הוא מפני שבת הבאה בפסח שצריך לבצוע על שתי ככרות שלימות ותקנוה אף בבאים בחול משום אותם הבאים בשבת ויש מפרשים שאף בחול הדין כן שמ"מ לחם משנה בעינן אלא שמאחר שהוא צריך לבצוע בפרוסה בזולת השתים ויש מפרשים שלא נאמר בפסח לבצוע בפרוסה אלא מתורת רשות הא מדרך חיוב לא אף על פי שאמרו לחם עוני כתיב ביה הרי אף בכובא דארעא אמרוה כן למעלה ואין החיוב לחזר אחריה:

חדושי הרשב"א מסכת ברכות דף לט עמוד ב

מניח פרוסה בתוך שלמה ובוצע, פרש"י ז"ל בוצע או משתיהן או משלמה, וי"מ ג"כ בהא דאמרינן הכל מודים בפסח שמניח פרוסה בתוך שלמה ובוצע שבוצע מן השלמה, ויש מי שפירש ובוצע מן הפרוסה ועליה הוא מברך המוציא ועל אכילת מצה משום דלחם עוני כתיב ואתא וגרעא לפלגא דחדא וזה עיקר, ולעיקר הא דהכל מודים בפסח יש מן הגאונים ז"ל שפירשוהו אעיקר שמעתא דר"ה ור"י כלומר בשהביאו לפנייהם פתיתין ושלימים הא אם הביאו כולן שלמים טפי עדיף ומברכין של שלמים, ולזה הפי' הסכים יותר ר"ה גאון ז"ל וגם הוא ז"ל כתב בשם אחרים ז"ל דלאו מחמת שמעתא דר"ה ור"י אייתא לה הכא ולא תליא בפלוגתייהו כלל אלא משום לחם עוני דלא ליבצע אתרתי כשאר שבתות וי"ט משום דאתא לחם עוני וגרעא לפלגא דחדא, וכן עמא דבר.

שיטה מקובצת מסכת ברכות דף לט עמוד ב

הכל מודים בפסח שמניח פרוסה בתוך שלימה ובוצע. וכענין שפירשנו דבוצע מן הפרוסה ועליה מברך המוציא ועל אכילת מצה:

רב האי גאון

מאי טעמא לחם עוני קרינא ביה. וכיון שכן רשאי לברך על הפרוסה. ומניח שלימה משום הדור יום טוב. ודעת רבינו האי גאון ז"ל דדוקא כשהביאו לפניו פרוסה ושלימה אבל לא בעי למימר שיהא חובה בפרוסה. ואף על גב דאתינן עלה משום קרא דכתיב לחם עוני הא אשכחן נמי לעיל לענין כובא דארעא דאמרינן דאדם יוצא בה ידי חובתו בפסח משום טעמא דלחם עוני כתיב דלא בעי למימר שיהא חובה למעבד כובא דארעא הכא נמי ליכא חיובא בהכי:

רש"י מסכת פסחים דף קטז עמוד א ד"ה אף כאן

ף כאן בפרוסה - לברך על אכילת מצה, ושתי שלימות מייתי משום ברכת המוציא, דלא גרע משאר ימים טובים שצריך לבצוע על שתי ככרות שלימות, ובוצע מאחת מהשלימות.

רשב"ם מסכת פסחים דף קטז עמוד א

אף כאן בפרוסה. לברך על אכילת מצה. ושתי שלימות מייתי משום המוציא דלא גרע משאר ימים טובים שצריך לבצוע על שתי ככרות ובוצע מאחת מהשלימות:

תוספות מסכת פסחים דף קטז עמוד א

מה דרכו של עני בפרוסה - נראה דגם המוציא צריך לברך על הפרוסה וכן משמע בפ' כיצד מברכין (ברכות דף לט:): דקאמר הכל מודים לענין פסח שמניח פרוסה בתוך השלימות ובוצע פי' אפילו למ"ד מברך על השלימה ופוטר את הפתיתין מודה לענין פסח דאינו מברך על השלימה אלא על הפרוסה משום מה דרכו של עני כו' ומניחה בתוך השלימה כדי שיהא נראה שבצע על השלימה ומשמע דלענין המוציא קמייירי וקאמר בתר הכי א"ר חייא בר אבא בשבת חייב לבצוע על שני ככרות שנאמר לקטו לחם משנה ועיקר מילתיה דר' חייא בר אבא בפרק כל כתבי (שבת ד' קיז:): אלא להכי מייתי התם אחר פסח לומר שצריך שם מצה שלישיית משום לחם משנה וחייב לבצוע על שתי ככרות בין בשבת בין

בי"ט דאי לאו הכי למה הביא שם מילתיה דר' חייא וכן פסק רב אלפס דצריך לבצוע על שתי ככרות ביום טוב והטעם לפי שהיה לחם משנה יורד בערבי ימים טובים וקשה שאנו מתפללים באתה קדשת וברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים ואמר (במכילתא פרש' בשלח) במן ברכו במן קדשו משמע בי"ט היה מן יורד וכן היה נוהג ה"ר מנחם מיוני וה"ר יום טוב שהיו מברכין הכל על הפרוסה אך ר"י היה מברך המוציא על השלימה והדר על אכילת מצה על הפרוסה ובצוע משתיהן יחד וכן עמא דבר ולכך עושין על השלישית כריכה כדי לקיים מצוה בשלשתן.

רי"ף מסכת פסחים דף כה עמוד ב

ובפסח אתא לחם עוני וגרעא לפלגא דחדא הילכך בצעין אחדא ופלגא וכד בצע מנח לה לפרוסה בגוה דשלמתא ובצע דאמר רב פפא [ברכות ל"ט ע"ב] הכל מודים בפסח שמניח פרוסה בתוך שלימה ובצוע מאי טעמא לחם עוני כתיב ביה:

ר"ן (על הרי"ף) מסכת פסחים דף כה עמוד ב

הכל מודים בפסח שמניח פרוסה בתוך שלימה ובצוע. ודאי על הפרוסה יברך לאכול מצה דהא להכי אתיא אבל המוציא איכא מ"ד דאשלימה מברך ליה ולא נהירא דטפי עדיף לברוכי המוציא בפרוסה גופה דאיתעבידא בה חדא מצוה כדאמרינן (ברכות דף לט ב) (בעירובין) דמהדרי רבנן לברוכי המוציא אריפתא דעירובי דהואיל ואיתעביד ביה חדא מצוה ליתעביד ביה אחרית ו עוד דהא דאמר רב פפא הכל מודים בפסח שמניח פרוסה בתוך שלימה ובצוע אתמר בכיצד מברכין (דף לט ב) עלה דההיא דאפליגו התם הביאו לפניו פתיתין ושלמין אי מברך המוציא אשלמין משום דשלם עדיף או אפתיתין משום דמיקרבא הנאתיהו ואמרינן עלה וירא שמים יוצא ידי שתיהן מניח פרוסה בתוך שלימה ובצוע כלומר בוצע הפתיתין דאי לאו מאי עבידתייהו ואמרינן תו עלה הכל מודים בפסח משמע דכוותה עבדינן בפסח דמברך אפתיתין המוציא:

מיהו כתב רבינו האי גאון דלא איתמר אלא בהביאו לפניו פתיתין [דומיא דהתם כשהביאו לפניו פתיתין] ה"נ בהביאו לפניו פרוסה וקאמר שהוא רשאי לברך על הפרוסה אבל אם הביאו לפניו שלמין שיהא רשאי לפרוס אין לנו דאי משום דדרש' לה מלחם עוני לא איתמר אלא לרשות דומיא דאמרינן בפרק כיצד מברכין (דף לח א) האי כובא דארעא נהמא הוא ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח מ"ט לחם עוני כתיב וההיא ודאי לרשות איתמר דליכא למימר דבעי כובא דארעא למצוה אבל עכשיו נהגו הכל לברך על הפרוסה אלא שמקדים לפרוסה קודם הגדה כדי שבשעת המוציא ימצאנה כשהיא פרוסה:

רא"ש מסכת פסחים פרק י סימן ל

אף כאן נמי בפרוסה. הלכך בפסח מברכין על אחת ופרוסה אבל בשאר ימים טובים בצעין אתרתי ריפתא שלימתא דאמר רבי אבא (ברכות דף לט ב שבת ק"ז ב) חייב אדם לבצוע על שתי ככרות בשבת מ"ט לקטו לחם משנה כתיב ומפרשי רבנן דבימים טובים בעינן על שתי ככרות כמו בשבת דעיקר חיובא בשבת משום דלא נחית מן בשבת אלא הוה נחית בע"ש זוגי זוגי^(א) ובימים טובים נמי לא נחית אלא הוה נחית בעי"ט כמו דהוה נחית בע"ש הלכך בעינן ביום טוב למיבצע על תרתי ריפתא שלימתא כדבעי' בשבתא ואתא לחם עוני וגרעה לחדא ואוקמא אפרוסה הלכך בעינן למיבצע אחדא ופלגא וכי מבצע מנח לה לפרוסה בגוה דשלימתא ובצוע דאמר רב פפא (שם) הכל מודים בפסח שמניח פרוסה בתוך שלימה ובצוע^(ב) מ"ט לחם עוני כתיב ביה. ויש מביאין ראיה לדבריו מדקתני במתניתין הביאו לפניו מצה אלמא דליכא אלא חדא מצה שלימה. ולא נראה דמאי שנא פסח לענין לחם משנה משאר כל הימים טובים שלא יבצע (אלא) על שתי ככרות שלימים דהא דדרשינן לחם עוני לפרוסה היינו אותו לחם שיוצא בו ידי אכילת מצה אבל המוציא פשיטא דעל שלימים בעינן כשאר ימים טובים תדע דאם אין לו לחם עוני כי אם כזית ויאכל אותה באחרונה ויברך המוציא על מצה עשירה פשיטא דתרתי שלימות בעינן. וה"ה נמי אם יש לו לחם עוני לאוכלו בתחלה למה לא יברך המוציא על השלימה הלכך נהגו העם לעשות שלש מצות. ונהגו באשכנז ובצרפת לעשות מעשרון אחד^(ג) זכר ללחמי תודה שהיוצא מבית האסורין מביא לחמי תודה^(ד) ולחמי תודה באין ג' מינין של מצה [חלות] רקיקין ורבוכה. ושלש חלות עושין מעשרון אחד דכל מין ומין היו שלשה עשרונות ושליש עשרון^(ה) ומכל מין היו עושין עשר חלות דהיינו שלש מן עשרון אחד. ועושין להם סימן איזהו ראשונה ואיזה שניה ואיזה שלישית כדרך שהיו עושין בקופה של לשכה שהיה כתוב בהן א' ב' ג' לידע איזה מהן נתרמה ראשונה שמצוה בראשונה. ומיהו אם החליף שניה בראשונה לא עכב כדאיתא במגילה פרק היה קורא (דף כא ב) ראשון היה קורא ארבעה פסוקים ושני שקרא ארבעה או שלישי ה"ז משובח. ומאותן שלש מצות יבצע השניה לשנים וישמור החציה לאפיקומן ויניח חציה בין שתי השלימות ועל הראשונה יברך המוציא ועל הפרוסה יברך על אכילת מצה ואוכלן ביחד מכל אחת כזית ומן השלישית יעשה כריכה כהלל דכיון דתיקון שלש מכל חדא נעביד בה מצוה חדא והרוצה לצאת ידי חובת שניהם יברך המוציא ועל אכילת מצה ויבצע מן השלימה ומן הפרוסה כאחד:

רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ח הלכה ו

ואחר כך מברך על נטילת ידים ונוטל ידיו שניה שהרי הסיח דעתו בשעת קריאת ההגדה, ולוקח שני ריקין ו חולק אחד מהן ומניח פרוס לתוך שלם ומברך המוציא לחם מן הארץ, ומפני מה אינו מברך על שתי ככרות כשאר ימים טובים משום שנאמר +דברים ט"ז+ לחם עוני מה דרכו של עני בפרוסה אף כאן בפרוסה. ואחר כך כורך מצה ומרור כאחד ז ומטבל בחרוסת ומברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת מצות ומרורים ואוכלן, ואם אכל מצה בפני עצמה ומרור בפני עצמו מברך על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו. +השגת הראב"ד/ ואחר כך לוקח מצה ומרור ומטבל כאחד. א"א זהו כהלל/פסחים/ (קטו), ומ"מ זה הסדר לא דייק.+